

Bona Fide — 07

ÇOCUK HAKLARI

BONA FİDE
HUKUK DERGİSİ

DİJİTAL HUKUK DERGİSİ
SAYI 7
11 TEMMUZ 2024

bonafide3939@gmail.com

Editör
Rabia Türk

Yayın Kurulu
Yaşar Deliçay

Yayın Danışmanı
Zeynep Öğreten

Görsel Yönetmen
Ş. Simay Hebil

Grafik Tasarım
Ş. Simay Hebil
İrem Çebi

Teknoloji Sorumlusu
Abdülmalik Kurt

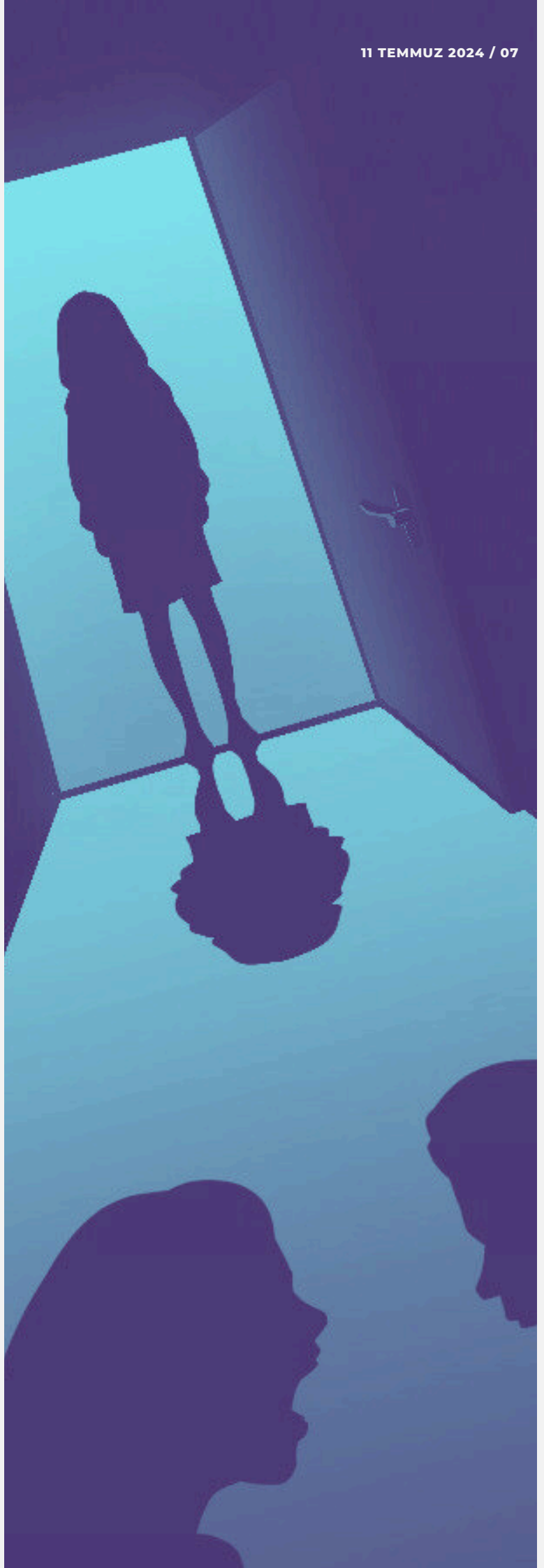
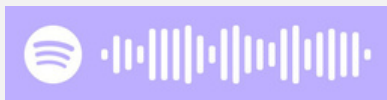
Yazı İşleri
Ayşe Setenay Akmaz
Arzu Alikperova
Dilara Yavaşcan
Mehmet Kışlık
Özlem Güleş
Merve Halıcı

İletişim
bonafide3939@gmail.com

Bona Fide Kırklareli Üniversitesi öğrencileri tarafından hazırlanmıştır. Dergi yayın ekibine hasredilmiştir. Tüm hakları saklıdır.

Yazılardan doğabilecek her türlü hukuki sonuçtan yazarlar sorumludur. Dergi yönetimi sorumlu tutulamaz.

Dergimizi okurken dinlemeniz için müzik listemiz. Keyifli dinlemeler.

RT

00 Editörden

AS

02

DÜNYANIN SORUNLARI -
ÇOCUKLARIN SORUNLARI:
DEĞERLİ BİR YAŞAMA SAHİP
OLABİLMEK

AA

08

TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN
HUKUKİ STATÜSÜ

İÇİNDEKİLER

14 ÇOCUĞUN YAŞAM HAKKI
KAPSAMINDA
HAYVANLARIN UYUTULMASI

22 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE
AVRUPA KONSEYİ
BÜNYESİNDE ÇOCUK
HAKLARI ÜZERİNE
İMZALANAN ULUSLARARASI
SÖZLEŞMELER

28 BİR GÖRDÜM
BİN KÖRDÜM

33 Çocuk İşçiliğinin Boyutu
ve Sosyal
Koruma Düzenlemelerinin
Fotoğrafı

DY
MK
ÖG
MH

EDITÖRDEN

| *Rabia TÜRK*

Tüm çocukların eşit,özgür, mutlu ve onurlu birer birey olarak yaşayabildiği bir dünya...

Uzun bir aradan sonra editördende Rabia. Herkese hayatın hep ışık barındırdığına inanan sıcak bir selam. Bu sayımız vedaların ve başlangıçların sayısı. Her şeyin oluşu içinde tamamlandığı, kötünün iyiye devindiği, başlayanın bitmeye durduğu dünyamızda bir umut çiçeğimiz var. Kendimiz olabilmek ve yeteneklerimizle üretmek. Adaleti, hakkı, doğru olanı; faydamıza olmasa bile, söylediklerimizi çok kişi duymasa bile söylemek. Zaten hukuksuzluk ve adaletsizlik diz boyu diyerek vazgeçmeden, hukuku uygulamayanların çıkarıcılığını esas kabul etmeden, hukukçuluğun kural bekçiliğine indirgenmesine göz yummamak,tüm yanlışlara kırılarak ve kızarak konuşmak. Zarar göreceğimiz durumlarda belki susarak iyi niyetimizle varlığımızı sürdürmek. Genç hukukçular olarak bu köhneliği yadsımamız bile az şey sayılmaz.Yalnızca var olmanın kendisi bile ne büyük ayırım. O yüzden varlığımızı kutluyorum.

Sonuna yaklaştığımız okul serüveni ve ayrılıklar...Yeni sayımız Bona Fide'nin bağımsızlaşma sayısı.

Artık meslek hayatımıza atılırken, fidemizi gönüllülük ve hukuk anlatma motivasyonlarımızla yeşerteceğiz. Bu sayımızda ise çocukların maruz kaldığı hukuksuzlukları, çocuklara tanınan hakları, ülkemizde ve dünyada gerçekleştirilen ihlalleri, olması gereken hukuki korumayı ele aldık. Çocuk yaşta evlilik gerçeğinden, istismardan, hayvan hakları ile çocuk haklarını çatışıyor konuma sokan statükodan, çocuk işçiliğinden, Filistin'de, Doğu Türkistan'da, Ukrayna'da katledilen çocuklardan bahsettik. Kan ve çocuklar... Yetişkinler buna çok yetkin akıllarıyla "gerçek hayat" diyor. Her 5 dakikada, bir çocuk şiddet sebebiyle ölüyor. Çad, Nijerya ve Somali'de doğan bir çocuk ölüme 80 kat daha yakın. 108 günde Gazze'de 11 bin çocuğun öldüğü bu yılı BM çocuk ölümlerinin en az olduğu yıl ilan etti.

Bu sayımız bir çılgık demiştik.Kalemleriyle bizlere destek olan, sayımızda yer alan tüm yazarlarımıza teşekkür ederiz. Onların gelişimine sayfalarımızı şahit kıldıkları için çok çok teşekkür ederiz. Dergimiz ne kadar bize bağlıysa da -ki ben hayatımın değişim sayacı gibi gözlemliyorum onu.- bir o kadar da bizden ayrı. Bona Fide de şansıyla büyüsün, yolu açık olsun. İyilikle kalın.

DÜNYANIN SORUNLARI - ÇOCUKLARIN SORUNLARI: DEĞERLİ BİR YAŞAMA SAHİP OLABİLMEK

Giriş

Çocukluk, erken yaşlarına tekabül eden bir süreç için insanoğluna atfedilen bir sıfattır. Tüm toplumlarda çocuklardan o mevcut medeniyetin gelecekleri olarak bahsedilir. Çocuklar, devletin millet unsurunu[1] oluşturan insan topluluklarına dahil edilerek ayrı birer fert olarak bir değere sahip oldukları gibi aynı zamanda gelecek zamanda o devletin yönetiminde ve toplum yaşamında etkin rol üstlenecek nesil olarak da bir değere sahiptirler. Çocukların insanların şahsen yaşadıkları belli bir dönemi işaret etmesi ile insandan ayrılmaz bir yerde oldukları kabul edilmelidir. Bununla birlikte, çocukların, toplumun gelecekteki varlığını devam ettirecek unsur olarak o toplumdaki yetişkinlerden daha öncelikli ve korunması gereken bir statüye sahip olmaları da gerekmektedir. Uluslararası hukukta 18 yaşın altındakiler çocuk (küçük) olarak kabul edilmekte, bu yönde Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Küçüklerin Korunması İçin BM Kuralları da bu yönde konsensüsü göstermektedir.[2] Bu açıdan çocuk hakları, insan hakları konusunun içinde ele alınmakta; ancak çocuğun cenin olma durumlarından itibaren yetişkinlerden ayrı olarak korunma ve

gözetilme ihtiyacı karşısında insan haklarından ayrı bir yerde konumlandırılmaktadır.

Çocukluğun her dönemi kendine has gelişme ve ihtiyaçlar taşımaktadır. Bu ihtiyaçlara verilen cevaplar ise zamana, gelişmişlik düzeyine, dini ve ekonomik faktörlere göre toplumdan topluma yıllar içinde farklılık göstermiştir. Örneğin tarım toplumlarında çocuklar aile içinde tarım işçisi olarak kullanılırken, sanayi devrimiyle birlikte fabrikalarda ucuz iş gücü olarak kullanılmıştır. Öyle ki İngiltere’de 1666 yılında yaşanan büyük Londra yangınından sonra baca temizliğinin mecburi hale gelmesiyle 4 yaşından 12-13 yaşlarına kadar çocuklar baca temizliğinde kullanılmış ve bu çocuklar yaşadıkları kötü muameleler sonucunda orta yaşlarını bile görememişlerdir. Oysaki 11. Yüzyılda yazılan Kutadgu Bilig adlı esere baktığımızda ise eşitlik ve insan sevgisi vurgulanmış, yine yüzyıllar öncesine ait Dede Korkut Hikayelerinde çocuğa verilen değerden bahsedilmiştir. İslamiyet öncesi Türk devletlerine bakıldığında da çocuklara ayrı bir değer verildiği, onların devletin ve soyun devamı olarak görüldüğü, eğitimlerine önem verildiği görülmektedir. İslam Hukuku kaynaklarından Kur’an-ı Kerim’de de İsra Suresi’nin 31. Ayetinde

"Yoksulluk korkusu ile evlâtlarınızı öldürmeyin! Onları ve sizleri sadece biz rızıklandırırız." denilerek çocukların yaşama hakkı ile ilgili emredici bir kural getirilmiştir. Hem İslamiyet'ten önceki Türk örf adet ve töreleri hem de İslamiyet'in çocuklara verdiği değerlerin ortak bir kültür ile harmanlanması, Anadolu'da tarih boyunca çocuklara ayrı bir değer verilmesini sağlamıştır. Çocuklar için eğitim, sağlık, bakım alanlarında gelişim gösterilmesi gerek özel vakıflar yoluyla gerek devlet eliyle sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından da 1921 yılında Çocuk Esirgeme Cemiyeti kurulmuştur.[3]

Çocuk Haklarının Gelişimi

Geçmiş dönem filozoflarına göre çocuklar ya hiç hakka sahip değildi ya da çok sınırlı hakları bulunmaktaydı.[4] Çocuk haklarına dair düşünceler, özellikle liberal felsefenin özündeki mülkiyet kavramının çocuklar üzerinde uyarlanması ve çocuğun mülkiyet hakkının korunması gerekliliği karşısında, çocuğun korunması gereken bir canlı olarak kabul edilmesi yönünde olmuştur. Bu nedenle çocukların, bir hakkın süjesi olduğu anlayışı ve modern dünyada çocuk hakları 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar ciddi bir gelişme kaydedememiştir.[5]

Evrensel nitelikte ilk bildirge, Milletler Cemiyeti'nde onaylanan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesidir.[6] Bu bildirge 1928 yılında Türkiye Cumhuriyeti adına Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanmıştır.[7] Milletler Cemiyeti'nin dağılmasından sonra bu bildirge de işlevsiz kalmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası insan hakları alanındaki uluslararası gelişmeler çocuk haklarının da gelişmesine olanak tanımıştır. Bu açıdan, her ne kadar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde çocukların korunmasından söz edilmiş olsa[8] dahi, 1959 tarihli BM Çocuk Hakları Bildirgesi güncel geçerliliği bulunan ilk bildirge sayılmaktadır. Bu bildirge 10 ilkeden oluşmakta ve genel prensipleri içermektedir. Korumacı yaklaşımda olan bildirgede genellikle özel kişilerin ve kurumların sorumluluklarına işaret edilmektedir.[9] 1959 tarihli bildirge doğrultusunda 1963 yılında Türk Çocuk Hakları Bildirisi 28.06.1963 tarihli UNESCO Türkiye Milli Komisyonu 7. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

Gerek Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi gerekse BM Çocuk Hakları Bildirgesi herhangi bir yaptırım gücü olmaması yönüyle bağlayıcılık kazanamamıştır. Pozitif hukukta bağlayıcılık kazanması açısından 1989 tarihli

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) oldukça önemlidir. Bu sözleşmede çocuk haklarına dair kişisel, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel standartlar tanımlanmakta, bu standartlar dahilinde taraf devletlere ulusal düzenlemelerin yapılabilmesi imkanı getirilmekte ve Çocuk Hakları Komitesi gibi koruma mekanizmalarının ihdası ile de taraf devletlere bu konuda yükümlülükler öngörülmektedir.[10]

[3] KURT, Sevil Hale. "Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması". Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Yıl:16, Sayı:36, 2016, ss.102-104.

[4] Bu konuda Hobbes, çocukların hiçbir hakka sahip olmadığını savunurken Locke, biraz daha esneterek, çocukların doğal haklarının bulunduğunu; fakat anne babanın, çocuktan farklı olarak akıl sahibi olduğu ve çocuk üzerinde otoriteye sahip olduğunu savunmuştur. Benzer yönde Mill de akıl sahibi olmayan çocukların özgürlüklerden uzak tutmak gerektiğini savunmuştur. Dahası için bkz. ERBAY, Ercüment. Çocuk Hakları. Yeni İnsan Yayınevi. İstanbul, 2019, s.28.

[5] KALABALIK, İnsan Hakları Hukuku, s.649.

[6] Bu bildirgede normal gelişimi için çocuğa hem maddi hem de manevi açıdan gerekli imkanlar sağlanması, aç olan çocuğun beslenmesi, hasta olan çocuğun emzirilmesi, geri kalmış çocuğa yardım edilmesi, suçlu çocuğun idadesi, yetim ve kimsesizlerin barındırılması ve onlara yardım edilmesi çocuğun geçimini sağlayacak duruma getirilmesi ve her türlü sömürüye karşı korunması, sıkıntılı zamanlarda yardıma ihtiyacı olan ilk kişi olması, yeteneklerinin hemcinslerinin hizmetine adanması gerektiği bilinciyle yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Geneva Declaration of the Rights of the Child, url: <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm> E:25.06.2024.

[7] ERBAY, Çocuk Hakları, s.36.

[8] İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m.1'de "Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar" şeklindeki genel düzenlemenin ardından m.25'te "Her şahsın, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyaçlı veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır. Ana ve çocuk özel ihtimam ve yardım görmek hakkını haizdir. Bütün çocuklar, evlilik içinde veya dışında doğsunlar, aynı sosyal korunmadan faydalanırlar" düzenlemesiyle çocuklar için özel bir hükme yer verilmiştir.

[9] KALABALIK, İnsan Hakları Hukuku, s.650.

[10] ERBAY, Çocuk Hakları, s.42; KALABALIK, İnsan Hakları Hukuku, s.650-651.

Türkiye 17, 29 ve 30. Maddelerine çekince[11] koyarak sözleşmeyi kabul etmiş ve Sözleşme, 11.12.1994 tarihli 22138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anayasa’nın 90.maddesinin sonucu olarak BM Çocuk Hakları Sözleşmesi bir iç hukuk normu haline gelmiştir.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca -uygulanabilecek kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç- on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır. 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu’na göre ise çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır. Böylelikle ülkemiz hukuk sisteminde Çocuk Hakları Sözleşmesi’ndeki çocuk kavramından daha geniş bir kapsam benimsenmiştir. Günün ihtiyaçlarına göre Sözleşmeye ek ihtiyari protokoller de düzenlenmiştir. Bu bağlamda Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol, Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol ve ayrıca BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin uygulanmasının denetimini geliştirmek üzere BM Çocuk Hakları Komitesi’ne bireysel başvuruları inceleme yetkisi tanıyacak Çocuk Hakları Sözleşmesi Ek Bireysel Başvuruya İlişkin İhtiyari Protokol Türkiye Cumhuriyeti tarafından önceki çekinceler dahilinde kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir.

Çocuğun Yaşam ve Gelişim

Hakkı

ÇHS m.6’ya göre her çocuk temel yaşam hakkına sahiptir. Devlet, çocuğun hayatta kalması (yaşaması) ve gelişimini sağlamasını güvence altına almakla yükümlüdür.

Çocuğun hayatta kalmasını sağlamanın başat koşulu, yaşamın maddi ve manevi acıdan arı sürdürülebilmesidir.[12] Bu açıdan çocuk haklarında, salt hayatta kalmaktan çok daha geniş anlamda yaşam hakkı söz konusudur.

“

ÇHS m.6/2’de yer alan “gelişme” kavramı da bu bağlamda geniş yorumlanmalıdır. Zira “gelişme”, yalnızca çocuğun yetişkinliğe ulaşmasını değil, aynı zamanda çocukluk dönemi için de en elverişli koşulların oluşturulması anlamına gelmektedir.[13]

”

Temiz Suya Erişim Eksikliği

Su, insan yaşamı ve doğanın devamlılığı açısından son derece önemli bir doğal kaynaktır. Buna binaen BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin (ESKHS) 11. ve 12. maddesine[14] ilişkin 2002’de ilan edilen

[11]Bu çekincelerin temelinde Türkiye Cumhuriyeti’nin 1923 tarihli Lozan Anlaşması ile kabul edilen azınlık dışında bir azınlık tanımama isteğidir. ERBAY, Çocuk Hakları, s.43.

[12] KALABALIK, İnsan Hakları Hukuku, s.655.

[13]AKYÜZ, Emine. Çocuğun Çocuk Olma ve Sağlıklı Bir Çevrede Yaşama Hakkı, 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul, 1999, ss.43-58.

Aktaran: KALABALIK, İnsan Hakları Hukuku, s.657.

[14] Madde 11: “1. Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, herkesin, yeterli beslenme, giyim ve konut da dahil olmak üzere, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam düzeyine sahip olma ve yaşam koşullarını sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler bu hususta hür rızaya dayalı uluslararası iş birliğinin temel önemini kabul ederek, bu hakkın gerçekleşmesini güvence altına almak için uygun tedbirler alacaklardır. 2.Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, herkesin açıktan kurtulma temel hakkını kabul ederek, münferiden ve uluslararası işbirliği yoluyla, özel programları da içeren gerekli tedbirleri aşağıdaki amaçlara yönelik olarak alacaklardır: (a) Teknik ve bilimsel bilgilerden tam olarak yararlanmak suretiyle, beslenme ilkeleri konusundaki bilgileri yayarak ve doğal kaynakların en etkin bir şekilde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlayacak şekilde tarımsal sistemleri düzelterek ya da geliştirerek, besinlerin üretilmesi, korunması ve dağıtılması yöntemlerini iyileştirmek; ve (b) Gerek gıda maddeleri ihraç eden, gerek gıda maddeleri ithal eden ülkelerin sorunlarını dikkate alarak, dünyadaki besin maddelerinin ihtiyaca göre adil bir şekilde dağıtımını sağlamak.”

Madde 12: “1. Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler, herkesin, ulaşılabilir en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardına sahip olma hakkını kabul ederler. 2. Bu Sözleşme’ye Taraf Devletlerin, bu hakkın tam olarak kullanılmasını sağlamak için alacakları tedbirler şu amaçlara yönelik olacaktır: (a) Ölü doğum ve çocuk ölümleri oranlarının düşürülmesini ve çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak; (b) Çevresel ve sinai sağlık şartlarının her yönüyle iyileştirilmesi; (c) Salgın, yöresel, mesleki ve diğer hastalıkların önlenmesi, tedavisi ve kontrolü; (d) Hastalık durumunda herkese tıbbi hizmet ve tıbbi bakım sağlayacak koşulların yaratılması.”

Genel Yorum 15'te su hakkı da insan haklarından sayılmıştır. [15] ÇHS'de ise doğrudan su hakkına bir atıf yer almamasına karşın, temiz suya erişim yönünden ÇHS m.24 (sağlık hakkı) hükmünün bağlayıcı olduğu söylenebilir. Zira ÇHS m.24/2 hükmünde *temel sağlık hizmetleri çerçevesinde temiz içme suyu sağlanması yoluyla hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi* Devlet'e bir yükümlülük olarak sayılmıştır.

Öte yandan ÇHS m.6 (yaşama) ve m.27'de (yaşama standardı) yer alan haklar doğrultusunda bir sonuca varılabilecektir. Su hakkı sağlanmaksızın bu hakların güvence altına alınmış olmasından bahsetmek mümkün değildir.[16] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise su hakkına doğrudan atıf yapan AİHS hükmü olmadığından çoğunlukla AİHS m.8 (Özel ve aile hayatına saygı hakkı) kapsamında değerlendirmektedir.[17]

Yaşam için gereken temel suya erişim, çocuğun hayatta kalması ve gelişimini sağlaması yönünden çocuk haklarından kabul edilmelidir. Zira temiz suya erişim eksikliği salgınların tekrar ortaya çıkması ve aşıyla önlenabilir hastalıkların yeniden artma riskini doğurabilir[18], yaşamı tehlikeye atabilir, çocuğun maddi ve manevi gelişimini engelleyebilmektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM EKSİKLİĞİ

ÇHS m.24/1'e göre her çocuğun, olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkı vardır.

Devlet, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba göstermekle yükümlü olduğu gibi (ÇHS m.24/1) bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip etmekle de yükümlüdür[19] (ÇHS m.24/2).

[15] TOPÇU, Eral. "Bir İnsan Hakkı Olarak Su Hakkı", İnsan Hakları Yıllığı, Cilt:26, 2008, ss.15-40; OCAK, Ayşenur. "Bir Doğa ve İnsan Hakkı Olarak Su Hakkı", Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.16.

[16] OCAK, Bir Doğa ve İnsan Hakkı Olarak Su Hakkı, s.105.

[17] AİHM, Dubetska Vd. / Ukrayna, B.No: 30499/03, 10.02.2011; AİHM, Dzemyuk / Ukrayna, B.No: 42488/02, 4.9.2014; AİHM, Tatar / Romanya, B.No: 67021/01, 27.01.2009.

[18] UNICEF, "Twelve Years On, Syrian Children Endure One Brutal Crisis After Another." url: <https://www.unicef.org/syria/stories/twelve-years-syrian-children-endure-one-brutal-crisis-after-another> E:25.06.2024

[19] Bunların yanı sıra temel sağlık hakkı kapsamında devletin özellikle bir kısım amaçlar doğrultusunda önlem alma yükümlülüğü de bulunmaktadır (ÇHS m.24/2, m.24/3):

- Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması,
- Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi,
- Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını gözönüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi,
- Anne doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması,
- Bütün toplum kesimlerinin özellikle ana-babalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması,
- Koruyucu sağlık bakımlarının, ana-babaya rehberliğini, aile planlanması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması.

ÇOCUK ASKERLİK

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'ne göre uluslararası hukukun yerleşik çerçevesi dahilinde (uluslararası veya uluslararası nitelikte olmayan) silahlı çatışmalarda geçerli olan yasa ve geleneklerden *on beş yaşın altındaki çocukların ulusal silahlı kuvvetlere (zorunlu veya gönüllü olarak) askere almak veya onları çatışmalara aktif olarak katılmak için kullanmak* birer savaş suçu olarak sayılmıştır (UCM Roma Statüsü m.8/2-b-26 ve m.8/2-e-7).

ÇHS m.38/2'ye göre Devletler, 15 yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması için uygun olan bütün önlemleri almakla yükümlüdürler. Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol'e göre ise 18 yaşından küçüklerin hiçbir suretle zorunlu askerlik yapmaması ve ulusal silahlı kuvvetler dışında silah altına alınmaması için Devlet'e yükümlülük getirilmiştir (m.1, m.2, m.4). Bununla birlikte gönüllü askerlik uygulamasından vazgeçmede (mümkün olmadığı dahilinde çocuğun menfaatleri gözetilerek belirli şartlar dahilinde izin verilmesinde) Devlet'e yükümlülük getirilmiştir (m.3).

Sonuç

Çocuk hakları, özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişim göstermiştir ve insan hakları kapsamında değerlendirilmektedir. Çocuk da tabiatı itibariyle bir bireydir ve günümüz modern insan hakları teorisinde bir insan olarak hakkın süjesini oluşturmaktadır. Bununla birlikte çocuğun doğası gereği barındırdığı zayıflık ve korunma ihtiyacı haklar yönüyle de ortaya çıkmış ve çocuğun hakkın "süjesi" olduğu kabul edilerek çocuk hakları için ayrı bir koruma statüsü ihdas edilmiştir. Uluslararası sözleşme niteliğinde ve normlar hiyerarşisinde kanun üstü konumda bulunan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve eki protokolleri, çocuk haklarının korunması için getirilmiş önemli mekanizmalardır.

Çocuk haklarının temelinde çocuğun hayatta kalması (yaşam) ve gelişim hakkı bulunmaktadır. Yaşam döngüsünü devam ettirecek başat kaynak olan temiz suya erişim ve ayrıca sağlık hizmetlerine erişim hakkı da çocuk haklarının temelinde yer almaktadır. Nihayet çocukların silahlı çatışmalarda kullanılmasının yasaklaması ve bu faaliyetlerin savaş suçu olarak kabul edilmesi karşısında çocuk haklarının asgari düzeyde koruma altına alındığı söylenebilecektir.

TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN HUKUKİ STATÜSÜ

GİRİŞ

Türk Hukuku'nda çocukların hukuki statüsü, hakları ve refahı çeşitli yasal çerçeveler altında korunmaktadır. Bu çerçeveler, uluslararası standartlarla uyumlu olacak ve birden çok boyutta çocuğun en iyi çıkarlarına odaklanacak şekilde tasarlanmıştır. Türk hukukunda çocukların insan hakları, uluslararası sözleşmelere ve anayasal güvencelere bağlı kalarak korunmasına kendini adanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni ve diğer ilgili anlaşmaları imzalayan Türkiye, çocukların hayatta kalma, gelişme, korunma ve katılım hakkına sahip olmasını sağlar. Türkiye Anayasası'nın 41. Maddesi, devletin çocuk haklarının korunmasındaki rolünü vurgulayarak, ailenin ve çocukların korunmasını daha da zorunlu kılmaktadır.

1.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN HUKUKİ STATÜSÜ

Türkiye'de çocukların özlük hakları kimlik, milliyet, sağlık ve eğitim hakkını içerir. **Her çocuğun doğumdan hemen sonra tescil edilme hakkı vardır, bu da yasal olarak tanınmasını ve hizmetlere erişimini sağlar.** Devlet, gerekli tıbbi hizmetleri ve aşıları sağlayarak sağlık hizmetlerine erişimi garanti eder. 6-18 yaş arası çocuklar için eğitim zorunlu ve ücretsizdir, bu da tüm çocukların potansiyellerini tam olarak geliştirme fırsatına sahip olmasını sağlar. Ehliyet Türkiye'de ehliyet almak için yasal asgari yaş 18'dir. Bu gereklilik, bireylerin güvenli sürüş için gerekli olgunluk ve sorumluluk düzeyine ulaşmalarını sağlamak için geçerlidir. Genç sürücülerini sürüş sorumluluklarına hazırlamak için teorik ve uygulamalı eğitimi de içeren kapsamlı sürüş eğitimi zorunludur.

“

“Evlilik için Türkiye'deki yasal çerçevenin öngördüğü asgari yaş oranı her birey için 18 yaştır. Ancak çoğunlukla kız kardeşlerimiz küçük yaşlarda evliliğe zorlanabiliyor. Bunun en büyük sebeplerinden biri aileleri ve kadınlara yönelik algılar ve baskıdır.”

”

Türk Medeni Kanunu, çocukların zorla evlendirilmelerine karşı korunması, tüm evliliklerin tam ve özgür rıza ile yapılmasını sağlayan hükümler içermektedir. Türkiye'de velayet hakları çocuğun menfaatine öncelik vermektedir. Ebeveynler genellikle ortak velayeti paylaşır ancak boşanma davalarında mahkemeler velayet kararlarını çocuğun duygusal, psikolojik ve fiziksel refahına göre alır.

Aile Mahkemeleri velayet düzenlemelerinin denetlenmesinde çok önemli bir rol oynar ve çocuğun çıkarlarını korumak için gerekirse bunları değiştirmek için müdahale edebilir.

Ebeveynler, küçük çocuklarının mallarını yönetmekten sorumludur ancak çocuğun yararına hareket etmeleri gerekir. Bir çocuğun malını içeren önemli işlemler, kötüye kullanımı önlemek için mahkeme onayı gerektirir. Türk miras kanunları, reşit olmayanların mülkiyet haklarını korumaya yönelik özel hükümlerle çocukların ebeveynlerinden ve akrabalarından miras alma hakkına sahip olmasını sağlar.

“Türkiye'deki çocukların hukuki statüsü, her bir çocuğun aile içindeki refahının ve gelişiminin yetkili kuruluşlar tarafından gözlemlenmesi; çocukların insan haklarının, kişisel haklarının ve mülkiyet haklarının korunmasını olumlu biçimde etkilenmesi ve onlara güvenli bir gelecek düşüncesi aşılama yöneliktir.”

1.1.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN İNSAN HAKLARI

Çocuğun Türk hukukundaki yasal statüsü, yaşamlarının çeşitli yönlerinde korunmasını, haklarını ve refahını sağlamak için tasarlanmıştır. Bu kapsamlı çerçeve uluslararası standartlarla uyumlu olmakla beraber, çocuğun en iyi çıkarlarına odaklanmaktadır. Bir çocuğun sahip olduğu insan hakları, çocukların hayatta kalma, gelişme, korunma ve katılım haklarının korunmasını zorunlu kılan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine taraf olduğumuz olduğumuz belirtilmiştir. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi: Aile hukuku işlemlerinde usule ilişkin haklara odaklanmaktadır. Türkiye Anayasası'nın 41. Maddesinde ailenin ve çocukların korunmasına vurgu yaparak devletin refahı için de gerekli önlemlerin alınması zorunludur.

1.2.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN KİŞİLİK HAKLARI

Kişisel haklar alt maddelerden oluşmakta olup bunlar;

● **Kimlik ve Milliyet:** Türk hukukunda Kimlik ve Milliyet kavramları, çocuğun yasal olarak tanınması ve çeşitli hak ve hizmetlere erişiminin sağlanması için çok önemlidir.

● **Doğum Kaydı:** Çocukların doğumundan sonra verilen bu belge, çocukların yasal kimliklerini ve vatandaşlıklarını güvence altına almak için gerekli olan bir çocuğun doğumunu kaydetmenin resmi sürecidir. Türkiye'deki doğum kayıt sürecine kısa bir genel bakış:

1. Zorunlu Kayıt: - Her çocuk doğumundan sonraki 30 gün içinde kaydedilmelidir. Bu kayıt tipik olarak ebeveynler veya veliler tarafından yerel sicil dairesinde (Nüfus Müdürlüğü) yapılır.

2. Gerekli Belgeler: - Doğumu kaydetmek için ilgili belgeler doğum bildirim formu başlığı altında hastaneden alınmaktadır.

● **Yasal Kimlik:** Doğum kaydı süreci, doğum, ölüm, evlilik ve diğer hayati olayların kaydedilmesine ilişkin prosedür ve gereklilikleri özetleyen Nüfus Hizmetleri Yasası tarafından yönetilir.

● **İsim Hakkı:** Çocuklar doğumdan itibaren isim ve uyruğa sahip olma hakkına sahiptir.

● **Sağlık Hakları:**

1.Sağlık Hizmetlerine Erişim: Aşılar ve düzenli sağlık kontrolleri dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine garantili erişim sağlanmalıdır.

2.Engellilere Özel Bakım: Engelli çocuklara özel bakım ve yardım sağlanması şarttır.

1.3.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN EHLİYET HAKLARI

Türkiye'de ehliyet almak için yasal asgari yaş 18'dir, bu da güvenli sürüş için olgunluk ve sorumluluk sağlar. Genç sürücüler sürüş sorumluluklarına hazırlamak için teorik ve uygulamalı eğitimin sağlanması gerekir.

1.4.TÜRK HUKUKU'NDA ÇOCUĞUN EVLENME HAKLARI

Evlilik için asgari yasal yaş 18'dir. Ebeveyn izni ile bireyler, istisnai durumlarda mahkeme onayı ile 17 yaşında ve 16 yaşında evlenebilirler. Türk Medeni Kanunu, özellikle çocuk evliliklerinin önlenmesi amacıyla evliliklerin tam ve özgür rıza ile yapılmasını sağlamaya yönelik çeşitli hükümler içermektedir. Ancak uygulamada, özellikle sosyal ve ailevi baskıların güçlü olduğu yerlerde bu yasaların uygulanması zor olmaktadır. Bu yasal güvencelere rağmen, çocuk evlilikleri Türkiye'nin birçok yerinde, özellikle kırsal alanlarda ve belirli topluluklar arasında önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Erken yaşta evlendirilen çocukların evlilik sebepleri 5 başlık altında incelenebilir.

1. Sosyal ve Ailevi Baskılar: Birçok bölgede, geleneksel ve kültürel normlar genç kızların erken yaşta evlenmeleri için önemli bir baskı oluşturmaktadır. Aileler genellikle kızları için evlilikler düzenler, sosyal statüye, ekonomik faydalara veya kızların rızası üzerinden aile bağlarının sağlamlaştırılmasına öncelik verir.

2. Farkındalık ve Eğitim Eksikliği: Yasal hükümler ve genç kızların hakları konusunda sınırlı farkındalık, çocuk evliliklerinin yaygınlaşmasına katkıda bulunur. Bazı alanlarda çocuk evliliğinin olumsuz etkileri ve mevcut yasal korumalar konusunda eğitim yetersizdir.

3. Ekonomik Faktörler: Ekonomik sıkıntı, aileleri genç yaşta kızlarını evlendirmeye zorlayabilir ve bunu mali yükleri hafifletmenin bir aracı olarak görebilir. Çeyizler veya evliliğin algılanan ekonomik güvenliği zorlayıcı teşvikler olabilir.

4. Yetersiz Uygulama: Kanun, 18 yaşın altındaki evlilikler için mahkeme onayı gerektirse de, uygulama tutarsız olabilir. Bazı durumlarda, evlilikler yasal incelemeyi atlayarak resmi kayıt olmaksızın gayri resmi veya dini olarak yapılır.

5. Gizli Evlilikler: Birçok çocuk evliliği gayri resmi olarak, genellikle devlete kayıtlı olmayan dini törenlerle gerçekleşir. Bu, yasal yaş şartlarının uygulanmasını ve genç kızların haklarının korunmasını zorlaştırır.

— “ —

Türk Medeni Kanunu, çocuk evliliklerinin önlenmesi ve evliliklerin tam ve özgür rızaya dayalı olmasını sağlamak için sağlam bir yasal çerçeve sunarken, zemindeki gerçeklik daha karmaşıktır. Sosyal, ekonomik ve kültürel baskılar, tutarsız uygulamalarla birleştiğinde, özellikle kırsal ve geleneksel topluluklarda çocuk evliliklerinin hala devam ettiği anlamına gelir.

” —

Hükümetten, sivil toplum kuruluşlarından ve yerel topluluklardan gelen sürekli çabalar, bu zorlukların üstesinden gelmek, farkındalığı artırmak ve Türkiye genelinde genç kızların haklarını korumak için önemli rol oynamaktadır.

1.5.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUĞUN VELAYET HAKKI BAĞLAMINDA KORUNMASI

Her iki ebeveyn de genellikle çocuklarının velayetini paylaşır. Boşanma davalarında mahkeme velayete çocuğun menfaatine göre karar verir. Aile Mahkemeleri velayet düzenlemelerini denetler ve çocuğun duygusal, psikolojik ve fiziksel refahını korumak için bunları değiştirebilir. Gerektiğinde sosyal hizmetler ve aile mahkemelerinin müdahaleleriyle çocukları istismar ve ihmalden korumaya yönelik hükümler uygulanır.

1.6.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUK MALLARININ KORUNMASI

Ebeveynler küçük çocuklarının mülklerini yönetir ancak ebeveynlerin bu hakları kötüye kullanımını önlemek için bu haklar mahkeme onayı ile kullanılır. Mahkemeler, mülk yönetimini çocuğun yararına olacak şekilde uygular ve küçüklerin miras haklarını korumak için özel hükümlerle ebeveynlerinden ve akrabalarından miras alma hakkına sahiptir.

2.TÜRK HUKUKUNDA ÇOCUKLARA VERİLEN SOSYAL REFAH VE DESTEK

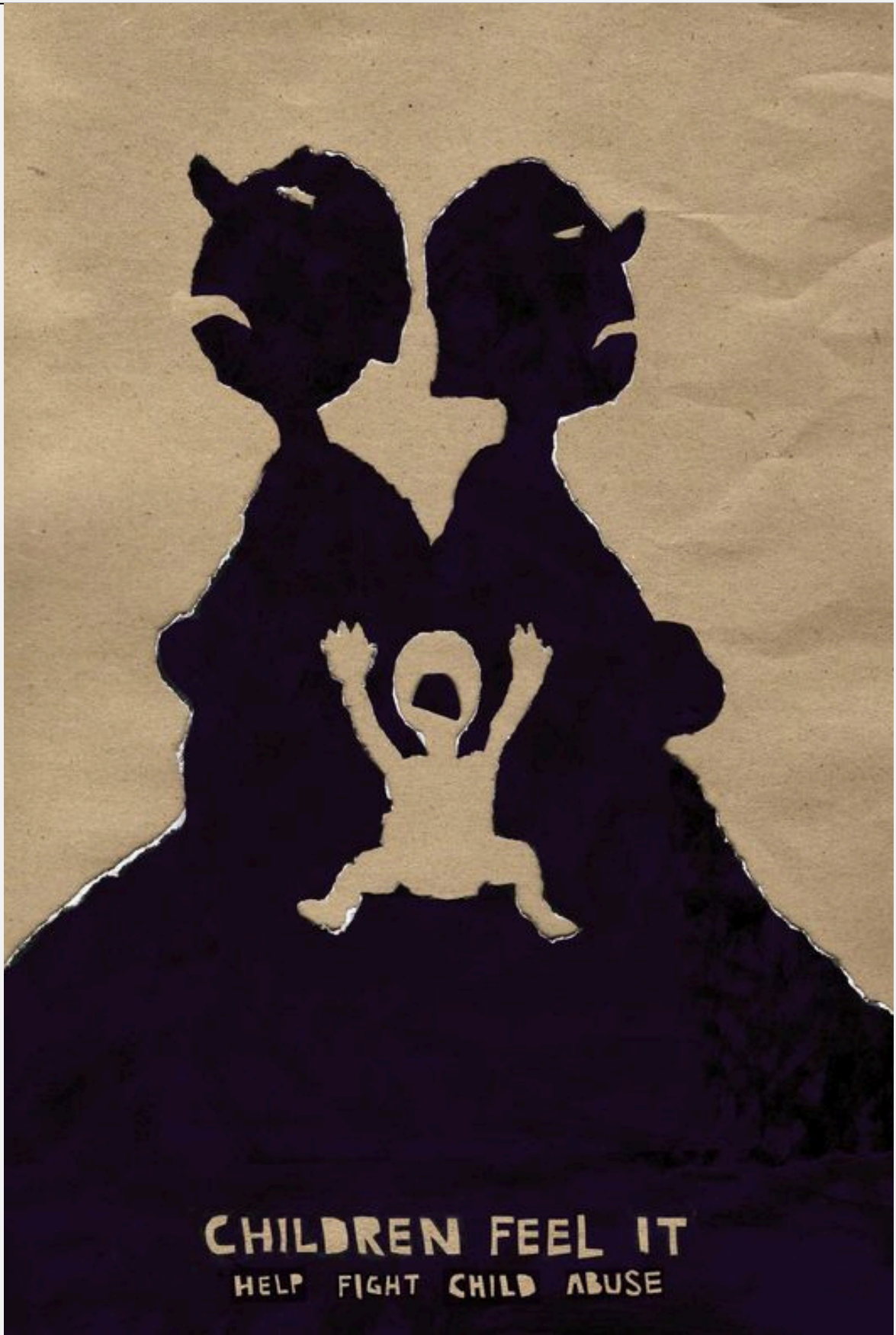
Türk hukuku, başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmak üzere çocuklara kapsamlı sosyal refah ve destek sağlamaktadır. Buna çocukların refahını sağlamak için mali yardım, sağlık hizmeti ve eğitim desteği dahildir. Özel programlar, koruyucu bakım ve evlat edinme hizmetleri aracılığıyla, ebeveyn bakımı olmayanlar gibi savunmasız durumlardaki çocukların ihtiyaçlarını karşılar. Devlet ayrıca istismar veya ihmal riski altındaki çocuklar için yaşam alanları, danışmanlık ve adli yardım sağlar. Ek olarak çeşitli sivil toplum kuruluşları, destek ve korumayı geliştirmek, kapsamlı bakım sağlamak ve çocuk haklarının korunmasını sağlamak için hükümetle işbirliği yapmaktadır.

Her çocuk, evrensel, devredilemez ve bölünmez olan doğuştan gelen haklarla doğar. Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi, adil bir toplumu teşvik etmek için esastır. Aileler, çocukların birincil destekçileri ve koruyucularıdır. Aileleri eğitim, kaynaklar ve sosyal hizmetler yoluyla desteklemek, çocuk haklarının ev içinde korunmasını sağlamaya yardımcı olur.

“Hiçbir çocuğun hakları elinden alınmamalıdır.” Tüm çocukların tüm haklarından yararlanmalarını sağlamak, onların gelişimi, refahı ve saygınlığı için çok önemlidir. Bu hakları korumak ve teşvik etmek, her çocuğun gelişebileceği ve tam potansiyeline ulaşabileceği bir ortam yaratmak hükümetlerin, toplulukların, ailelerin ve sivil toplumun ortak sorumluluğudur.

SONUÇ

Türk hukuku, çocukların korunması ve hakları için insan hakları, özlük hakları ve mülkiyet haklarını kapsamaktadır. Türkiye, uluslararası sözleşmelere, anayasal görevlere ve belirli yasal hükümlere bağlı kalarak, çocukların tam potansiyelleriyle gelişebilecekleri bir ortamı teşvik ederek çocuğun çıkarlarına en iyi şekilde öncelik verilmesini sağlamaktadır. Bu hükümler, her çocuğun hayatta kalma, gelişme, korunma ve katılım hakkına sahip olmasını sağlar. Türkiye, bu hakları ulusal hukuka dahil ederek, çocukların gelişebileceği destekleyici bir ortam yaratmaya olan bağlılığının altını çizmektedir. Her çocuğun zorunlu doğum kaydı yoluyla yasal bir kimliğe hakkı vardır. Bu durum çocukların tanınmalarını ve temel hizmetlere kolaylıkla erişebilmelerini sağlar. Devlet, çocukların fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimini desteklemek için kapsamlı sağlık hizmetleri ve zorunlu, ücretsiz eğitim sağlamaktadır. Türkiye'deki yasal çerçeve, ebeveyn izni ve mahkeme onayı gerektiren istisnalar dışında, evlilik için asgari yaş 18 olarak belirlemektedir. Bu hükümler, çocukların erken yaşta zorla evlenmeye mecbur bırakılmasının önüne geçebilmek ve çocukları korumak için amaçlanmıştır. Bu yasal güvencelere rağmen özellikle kırsal ve geleneksel topluluklarda çocuk evliliklerine yol açabilecek toplumsal ve kültürel baskıların önüne geçebilmek için yetişkin bireyler olarak bilinçli çabalara devam etmek gerekmektedir. Türkiye'de velayet hakları çocuğun menfaatine öncelik vermektedir. Boşanma veya ayrılık durumlarında mahkemeler velayet kararları verirken çocuğun duygusal, psikolojik ve fiziksel refahını dikkatlice değerlendirir. Bu yaklaşım, çocukların ihtiyaçlarının ve refahının her türlü velayet kararında ön planda olmasını sağlar. Bu yasaların etkin bir şekilde uygulanması, hükümetten, yargıdan, sivil toplumdan ve yerel topluluklardan sürekli çaba gerektirir. Kültürel ve toplumsal zorlukları ele almak için yalnızca yasal yaptırımı değil, aynı zamanda farkındalık yaratmayı, eğitimi ve sosyal desteği de içerir. Türk hukukunda çocuğun hukuki statüsü hakkında yetkili kurumlar kapsamlı ve destekleyici bir ortamı teşvik ederek, tüm çocuklara güvenli ve besleyici bir toplumda büyüme, gelişme fırsatı tanınmasını sağlayabilir. **Yetişkin bireyler olarak çocuk haklarının göz ardı edilmesine izin verirse gelecek nesiller için sağlam bir temel oluşturmak mümkün olamaz.**

1. Arslan, İlyas. Türk Hukukunda Refakatsiz Çocukların Hukuki Durumu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2023, 55: 73-110.
2. Çakmak, Diren. Türkiye'de Çocuk Gelinler. *Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu Hukuk Devletinde Kişisel Güvenlik, Bildiri Tam Metinler E-Kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2009, 20.1: 103-124.
3. Kurt, Sevil Lale. Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Journal Of Social Policy Studies/Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2016, 36.
4. İnönü, Ali Naim. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1995, 44.1.
5. Uğur, Ç. S. Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları: Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin Rolü. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2018.
6. Yüksel, Sera Reyhani. Üçüncü Kişilerin Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasını İsteme Hakkı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2019, 25.2: 1539-1556.
7. Yalçın, İsmet Galip. Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2009, 18.18: 43-58.

ÇOCUĞUN YAŞAM HAKKI KAPSAMINDA HAYVANLARIN UYUTULMASI

Çocuk hakları temelini "insan hakları" kavramından almaktadır. Tarihsel süreç içerisinde çocuklar daha çok aile reisinin üzerinde her türlü hakka sahip olduğu ve iş gücü olarak kullanılan bir konumdayken zamanla devletin ve ailenin üzerindeki hakimiyeti azaltılarak yasal düzenlemeler kapsamında korunan ve kendi hakları olan bir zemine yerleştirilmiştir.

Bu haklar çocuğun da insan olması temeline dayanarak yaşamını sürdürebilmek için başka bireylerin bakımına gereksinim duyması nedeniyle dünya üzerindeki tüm çocukların sahip olduğu yasal veya ahlaki olarak düzenlenmiş; eğitim, sağlık, yaşam, barınma ve fiziksel, cinsel ya da psikolojik olarak her türlü istismara karşı korunma gibi hakların tümünü ifade etmektedir. Yaşam hakkı çocuğun ruhsal ve bedensel bütünlüğüyle yaşamda var olabilmesidir ve en temel haktır. Yaşam hakkı olmadan diğer hakların önemi kalmamaktadır. Ayrıca savunmasız olan çocuğa tanınan yaşam hakkının ülkenin hukuksal düzleminde uygulanış biçimi ve bu hakka yönelik her türlü müdahale o ülkenin insan haklarına olan bakışını ortaya koyar.

Çocuklara tanınan haklar beraberinde hak-sorumluluk bağıını gündeme getirmiştir.

Çocuklar sahip oldukları hakları algılama yeteneğine sahip değildirler o nedenle bu haklar çocukların gereksinimlerini karşılama sorumluluğunu alabilecek durumda olan herkesin üzerine yükümlülük yükler. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'na göre çocuklar fiil ile neticesini bağdaştırma yeteneğine de sahip olmadıkları için fiil ehliyetleri ve ceza ehliyetleri bulunmamaktadır dolayısıyla suç teşkil eden eylemlerinden dolayı cezalandırılmazlar.

Fiili ile neticesini bağdaştırma yeteneğine sahip olmayan bir diğer canlı grubu ise hayvanlardır. Hayvanlar da çocuklar gibi korunması gereken, masum varlıklar olarak görülmektedir. İnsanlardan farklı özelliklere ve gereksinimlere sahip olmakla beraber insanlarla aynı dünyayı paylaşmaktadırlar.

Paylaştığımız dünyanın en gelişmiş canlısı olan insanlar bu yetkinliğin getirdiği sorumluluğu alarak hayvanların ve çocukların haklarını korumak zorundadırlar.

Bütün çocukların temiz ve sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkı, hayvanların da insanca bakılarak, gözetilerek ve korunarak yaşama hakkı vardır. Çocuklar doğdukları andan itibaren canlılarla temas halinde çevresini keşfetmeye çalışarak ve okudukları kitapların başrolündeki hayvanlarla beraber barış içinde bir çevreyi paylaşabilmeyi öğrenerek büyürler. Hayvanların yaşam hakkı üzerinde insanların bir egemenlik alanı olduğunu iddia etmek çocuklara, hayvanların sadece bize hizmet etmek için bir araç olan ve işimize yaramadığında veya yaşamımızı zorlaştırdıklarını düşündüğümüzde öldürebileceğimiz birer varlık

olduklarını düşündürür ki bu insanmerkezcilik hiçbir çocuk hikayesinde yer almayacak kadar geçersizdir. Hayvanlar mı bizim yaşamımızı zorlaştırmaktadır yoksa biz mi hayvanların yaşamını zorlaştırmaktayız tartışmalıdır. Onlar üzerinde deneyler yapıyor, spor adı altında silahla vuruyor, kürkleri uğruna katlediyor, batıl inançlarımız için bedenlerine zarar veriyor , savaşlarımıza onları dahil ediyor ve

kentlerimizi hayvanlar yokmuşçasına inşa ettikten sonra saldırdıkları gerekçesiyle onları öldürmenin meşru zeminini hazırlamaya çalışıyoruz.

Bütün bunları da yaşamsal gereksinimlerimizi karşılamak amacıyla yaptığımızı iddia ediyoruz ancak onların da acıyı hissettikleri gerçeğini görmezden geliyoruz. İngiliz hukukçu ve filozof Bentham'ın " Fransızlar, derinin siyahlığının, bir insanı çaresizce işkencecinin kaprislerine terk etmek için bir neden teşkil etmediğini anladılar. **Gün gelecek bacak sayısının, derinin sık tüylülüğünün ya da kuyruk sokumu kemiğinin yapısının hisli bir varlığı kaderine terk etmek için yeterli neden olmadığı kabul edilecek.** Bu konuda üst sınırı çizecek ölçüt başka ne olabilir? Mantık yürütebilme kabiliyeti mi, ya da belki konuşabilme yeteneği mi? Ama yetişkin bir at ya da köpeğin 1 günlük, 1 haftalık, hatta bir aylık bir çocuğa nazaran çok daha makul ve iletişim kurulabilir olduğu tartışma götürmez. Ancak farz edelim ki tersi, neyi değiştirir ki? Soru ne "Mantık yürütebilirler mi?", ne de "Konuşabilirler mi?" ama " Acı çekebilirler mi?" olmalı. **Neden hukuk düzeni koruma kapsamına hisleri olan her varlığı almayı reddettin?** Zaman gelecek ve insanlık, koruyucu örtüsünü, içine nefes alan her varlığı alacak şekilde genişletecek..." ifadesi durumu özetlemektedir. Bentham'ın ifadesini pekiştirir nitelikte bir örnek olan 1545 yılında Saint-Julien köyünde yaşayan insanların haşerelere karşı açtığı davada piskoposluk yargıcı haşerelere de bir avukat atamıştır.

Hem böceklerin hem de insanların savunulma hakkının karşılandığı yargılamada Allah'ın yaratmış olduğu canlıların eşit beslenebilme hakları çerçevesinde haşerelerin de bitkilerle beslenebilme hakkı olduğu için dava böcekler lehine sonuçlanmıştır. Dava sonucundan da anlaşıldığı gibi ; **yaşayan her bir canlı yaşama ve gelişme hakkına bir diğerinden daha fazla veya az sahip değildir. Tam tersine evrende hepimiz yaşam hakkı kapsamında eşitiz.**

Hayvanlar Türk kültüründe de gerek yaygın din inancına gerek de ahlak anlayışına göre toplumun önemli bir parçası olarak kabul edilmiş ve değer görmüştür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilk hayvan hastanesi "Guraba-hane-i Laklakan" Bursa ilinde kurulmuş hatta camilerde güneş alan ve soğuktan korunan yerler kuşlar için yuva olarak kullanılmıştır. 18. yy'da yolu Türk topraklarına düşen Jean Thevenot Voyage Levant'ta gördüklerini şu dizelerle ifade etmiştir : "Türklerden kimileri ölürken her hafta şu kadar kez şu kadar köpek , şu kadar kedi beslensin diye büyük servetler bırakırlar, sadakaları dağıtsın diye fırıncılara, kasaplara para verirler, bu da sadakatile, titizlikle yerine getirilir. Her gün bir takım adamların ellerinde etlerle kedileri ya da köpekleri çağırmasını seyretmek çok keyiflidir. Hayvanlar etraflarını sarınca da etleri parça parça dağıtırlar. Burada Türklerin hayvanlara işlediği hayırlara yüz örnek verebilirdim, ki bunlar bize çok gülünç gelir; tepeden tırnağa örtülü pek çok insanın bir sokakta, yeni yavrulamış bir köpeğin başında durduklarını , üzerine basmasınlar diye hep birlikte taş toplayıp etrafında bir duvarcık ördüğünü ve böyle şeyler yapan nicelerini gördüm, ama okuru bu ipe sapa gelmez işlerle sıkmaya niyetim yok."

Yakın geçmişimizde ise doğaya, hayvana ve çocuklara saygısı yüksek olan ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün bilinen üç tane köpeğin bakımını üstlendiği bilinmektedir. Üstelik Atatürk'ün hayvan sevgisi sadece köpeklerle sınırlı değildir. Kuşları, atları ve daha nicelerini beslediği koruyup gözettiği hatta ölen bir atı için çok üzülmüş olduğu da bilinmektedir.

Ancak tarihimiz hep böyle güzel hatıralardan ibaret değildir. Avrupa'da başlayan köpeksiz sokaklar uygulamasını örnek alarak Sultan Abdülaziz döneminde "çağdaşlaşmak" adına 1910 yılında İstanbul' da yaşayan 80.000'den fazla sokak köpeği toplu olarak Sivriada'ya gönderilmiştir. Adaya bırakılan sokak köpeklerinin çoğu açlıktan birbirlerini yiyerek ölmüşlerdir. Belirli bir süre sonra halkın tepkisine duyarsız kalamayan Hükümet köpeklerin tekrar şehre gönderilmesini sağlamıştır. Aynı dönemde meydana gelen büyük yangınlar, depremler, Balkanlar'daki toprak kayıpları halk tarafında köpeklerin laneti olarak yorumlanmıştır.

Günümüzde ise 1 Temmuz 2004 tarihinde 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile hayvanların rahat yaşaması, iyi ve uygun muamele görmeleri ; acı ,ızdırıp ve eziyet çekmemeleri ve korunmaları için düzenlemeler getirilmiştir. İlgili düzenlemelere tabi olacak insanlar için de uymamaları halinde cezai hükümler uygulanacaktır. İlgili kanunun 4. Maddesinde önemli gördüğüm a ,b , c ve d benlerine göre :

a) Bütün hayvanlar eşit doğar ve bu Kanun hükümleri çerçevesinde yaşama hakkına sahiptir.

b) Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. **Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir.**

c) Hayvanların korunması, gözetilmesi, bakımı ve kötü muamelelerden uzak tutulması için gerekli önlemler alınmalıdır.

d) Hiçbir maddî kazanç ve menfaat amacı gütmeksizin, sadece insanî ve vicdanî sorumluluklarla, sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlara bakan veya bakmak isteyen ve bu Kanunda öngörülen koşulları taşıyan gerçek ve tüzel kişilerin teşviki ve bu kapsamda eşgüdüm sağlanması esastır.

Görüldüğü üzere hayvanların yaşam hakkı, korunması ve gelişimlerini uygun ortamlarda sağlayabilmeleri kanunumuzca da korunmuş ve bu konudaki yükümlülük insanlara verilmiştir. Ayrıca ilgili kanunun 4. Maddesinin j ve k bendine göre :

j) Yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlarla iş birliği içerisinde, sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların korunması için hayvan bakımevleri kurarak onların bakımlarını ve tedavilerini sağlar ve eğitim çalışmaları yapar. Ayrıca yerel yönetimler, ilgili karar organının uygun görmesi halinde hayvan hastanesi kurar.

k) Kontrolsüz üremeyi önlemek amacıyla, toplu yaşanan yerlerde beslenen ve barındırılan kedi ve köpeklerin sahiplerince kısırlaştırılması esastır.

şeklindeki düzenleme ile **sokaktaki kedi ve köpeklerin sorumluluğu belediyelere verilmiştir.**

Danıştay sahipsiz köpeklerin vatandaşlara vermiş oldukları zarardan belediyeleri sorumlu tutmuş ve idarenin hizmet kusuru olarak kabul etmiştir. Belediyeler bu şekilde zarar gören vatandaşlara belediye hizmetlerinin belirtildiği düzende işlememesi veya hiç işlememiş olması gerekçesiyle tazminat ödemek zorunda kalmışlardır.

Yargılamanın tarafları belediye, sivil toplum kuruluşu ya da vatandaş olsa bile hiçbir zaman taraf bir hayvan olmamaktadır. Çünkü sokaklarda yaşayan

- Bir hayvanın kuduz olması = kuduz aşısı yapılmadığından,
- Bir hayvanın veya hayvan grubunun saldırması = bir insanın ona şiddeti öğretmesinden veya aç bırakılmasından ,
- Bir hayvanın kontrolsüzce üremesi = kısırlaştırma faaliyetinin gereği gibi yapılmamasından (özellikle köylerdeki bilinçsizde üretilmelerinin önüne geçilmemesinden)

kaynaklanmaktadır.

Üzerimize düşen sorumlulukları gereği gibi yerine getirmeden onları uyutma adı altında ölüme terk etmek zalimce ve etkisiz bir yöntemdir. Yasa tasarısı kapsamında medyadan duymuş olduğumuz belediyenin “barınaklarına toplayalım, sahiplendiremezsek uyutalım.” söylemini çözüm önerisi gibi sunanların Belediyelerdeki bakımevlerinde hayvanların beslenme, korunma gibi temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmadığından aksine şiddet gördüklerinden ve hazırlanan raporlara göre sahiplenilme oranlarının %1’den daha düşük olduğundan haberlerinin olmadığı düşüncesindeyim. Ayrıca bir hayvan sahiplenmek beraberinde ciddi bir maddi manevi emek gerektirmekte olup “hayvanseverler o zaman sahiplenip baksınlar” diyerek sorumluluğu ve vicdani yükü sadece duyarlılığı yüksek kesimin üzerine atmamak gerekmektedir.

Gün geçtikçe doğadan uzaklaşan kentlerimizde sokak hayvanları bizler için birer tehdit unsuru değil tam tersine çocuk ve insan psikolojisi için stres ve kaygıdan uzaklaşmanın bir yoludur.

Unutmamalıyız ki denetim dışı ve plansız kentleşmeler ile doğal yaşamlarını bozduğumuz hayvanları insanlara muhtaç hale getiren de bizleriz. .

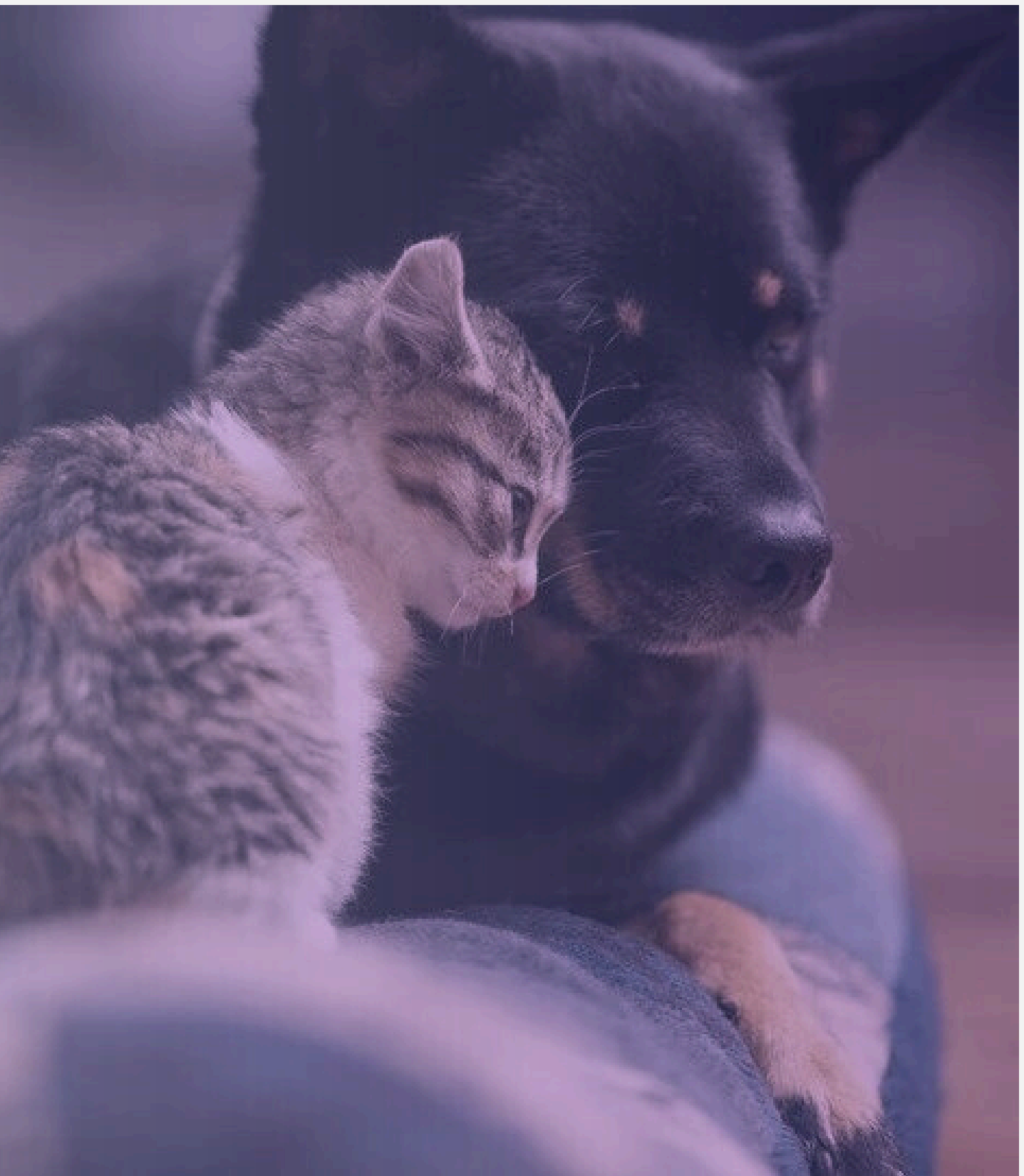
Sokaklar yalnızca etrafında evlerin olduğu, ulaşım sağlamak için kullandığımız yollardan oluşan yapılar değildir.

İçerisinde etkileşimi , ilişkileri ve canlıları barındırmaktadır dolayısıyla kent içlerinde hayvan popülasyonlarını belirli bir oranda tutmak zorundayız. Bunun için de kentlerde yaşayan insanları bilinçlendirmeli, öldürmeye değil yaşatmaya odaklı düzenlenen yasa tasarıları sunmalı ve en temelde **DÜNYANIN SADECE BİZE AİT OLMADIĞININ** bilincinde olmalıyız.

Yazımı İslam dininin kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'den bir alıntı yaparak bitirmek isterim:

"Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve (gökyüzünde) iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa, hepsi ancak sizin gibi ümmettir. Biz o kitapta hiç bir şeyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp Rablerinin huzuruna getirilecekler."

(En'am suresinin 38. Ayeti)

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE AVRUPA KONSEYİ BÜNYESİNDE ÇOCUK HAKLARI ÜZERİNE İMZALANAN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

Giriş:

Çocuk hakları yalnızca devletlerin iç hukukunun değil, devletler hukukunun da ele aldığı bir konu olmuştur. Başta 1945 yılında kurulan, küresel bir örgüt olan ve 2024 yılı itibarıyla 193 üyeye ulaşan Birleşmiş Milletler ve 1949 yılında kurulan, bölgesel bir örgüt olan ve 2024 yılı itibarıyla 46 üyeye ulaşmış olan Avrupa Konseyi olmak üzere uluslararası örgütler ve uluslararası hukukun tüzel kişileri olan devletler kendi aralarında yaptıkları sözleşmelerle çocuk haklarını güvence altına almayı amaçlamışlardır.

Uluslararası Sözleşme Nedir? Uluslararası Sözleşmelere Kimler Taraf Olabilir?

Uluslararası sözleşmeler, uluslararası hukuk kişilerinin haklar ve yükümlülükler üstlenmeleri yönündeki iradelerinin ortaya koyulduğu yazılı irade uyuşmalarıdır.[1] Uluslararası örgütlerin kuruluşunun hukuki zeminini uluslararası sözleşmeler oluşturur.[2]

Uluslararası sözleşmeler en az iki taraflı olmalıdır. Bir uluslararası sözleşmenin oluşmasının ilk koşulu, devletler hukukunun kendilerine bu alanda yetki tanıdığı kişiler arasında yapılmasıdır. Devletler hukukunun sözleşme yapma yetkisini tanıdığı kişilerin başında egemen devletler gelmektedir.[3] Hiç kuşkusuz devletler hukukunda uluslararası örgütler tüzel kişileri de uluslararası sözleşmenin tarafı olabilir. Egemen devletler ile uluslararası örgütlerin, uluslararası sözleşmelere taraf olması ve irade beyanlarında bulunmaları hususunda devletler hukukunda bir serbestiyet mevcuttur. Ancak bunun bir istisnası, bir devletin taraf olacağı sözleşmenin, o devletin egemenliğine halel getirmemesi gerektiğidir.[4] Ayriyeten, hukuksal statülerini düzenleyen sözleşme ya da anayasalarının izin vermesi durumunda, koruma altındaki

@Enzo Lord Mariano

devletlerin[5] ve federal devletleri oluşturan federe devletlerin[6] uluslararası sözleşme oluşturma ve uluslararası sözleşmelere katılma olanağı vardır.

Yetki konusunda bir kuşku varsa, koruma altındaki devlet için olağan olarak sözleşme yapma yetkisi koruyan devlete ve federe devlet durumunda da merkez olan federal devlete ait kabul edilmektedir.[7] Ayrıca devletler hukukunda devletlerle yabancı özel kişiler arasında yapılan sözleşmenin, uluslararası sözleşme olmadığı genel olarak kabul edilir.[8] (Uluslararası sözleşmelerin rejimi Viyana

Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nde düzenlenmiştir. Uluslararası sözleşmeler hakkında daha detaylı araştırma yapmak isteyen okurlar Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'ni inceleyebilir. [9])

Türk Hukukunda Normlar Hiyerarşisinde Uluslararası Sözleşmelerin Yeri

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın[10] 90.maddesi uluslararası sözleşmelerin rejimini düzenlemiştir. **Anayasa'nın 90.maddesinin 5. fıkrasına göre usulüne göre yürürlüğe konmuş uluslararası sözleşmeler kanun hükmündedir. Bu sözleşmeler hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması durumunda ise uluslararası sözleşmenin hükümleri uygulanır.** Yani çocuk haklarına ilişkin bir uluslararası sözleşmenin herhangi bir hükmü eğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir hüküm içeriyorsa ve kanunla çelişiyorsa o uluslararası sözleşmenin ilgili hükmü uygulanır.

Uluslararası Sözleşmeler Çerçevesinde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Çocuk haklarının devletler hukukuna konu olması Birleşmiş Milletler aracılığı ile gerçekleştiği zannedilse de henüz Birleşmiş Milletler kurulmadan önce, çocuk hakları devletler hukukunda güvence altına alınmıştır. İlk olarak Milletler Cemiyeti'nin var olduğu döneme denk gelen 1924 yılında Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi[11] ortaya çıkmıştır. Bu bildirge beş maddelik bir bildirgedir. Bu bildirgenin amacı çocukların yaşatılmaları, gelişmeleri ve korunmalarının devletlerce güvence altına alınmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti, 1928 yılında Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ne taraf olmuştur. Daha sonrasında başta Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi olmak üzere birçok uluslararası örgüt bünyesinde çocuk haklarına dair uluslararası sözleşmeler ortaya çıkmıştır.

[5] Örneğin; Uluslararası Adalet Divanı'nın 27.08.1952 tarihli Fastaki Amerikan Yurttaşları Davası'na ilişkin kararında Fas'ın bu konuda uluslararası hukuk kişiliği olduğunu kabul etmiştir. C. I. J., Recueil, 1952, s.185

[6] Örnekler için bkz. Mc Nair, a.g.y., s. 37-38

[7] Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk, Turhan Kitabevi, Ankara 2021, s.108

[8] Örneğin, Anglo-Iranian Oil Co. Davası'nda Uluslararası Adalet Divanı'nın 22.07.1952 tarihli kararı: C. I. J., Recueil, 1952, s. 111-13

[9] https://www.turkishcpc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=140&Itemid=140

[10] <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, 24.06.2024

[11] <https://hukukbook.com/cocuk-haklari-beyanamesi/>, 24.06.2024

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BÜNYESİNDE İMZALANAN ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER VE EK PROTOKOLLER

1-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959)[12]: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne paralel olarak 20 Kasım 1959 tarihinde ilan edilmiştir. 10 adet temel ilkedен oluşur. İlk olarak bu bildirgedeki **haklar ırk, renk, cinsiyet, dil, din vs. herhangi bir ayırım yapılmaksızın bütün çocuklara tanımlanmıştır.** Bu bildirge, çocukların toplumsal olarak gelişmesine fırsat ve kolaylık sağlamıştır. Ayriyeten Bildirge'ye göre **çocuğun isim ve vatandaşlık hakkı mevcuttur.** Bildirgenin dördüncü ilkesinde ise çocuğun güvenlik hakkı, gelişme ve yetiştirme hakkı, çocuğa ve annesine hem doğum öncesi hem de doğum sonrası için özel bakım ve koruma olanakları sağlamıştır. Ayrıca, dördüncü ilke, **çocuğun yeterli beslenme, barınma, eğitim ve sağlık hakkını güvence altına almıştır.** Bu Bildirge'ye göre **çocuğun eğitimi ilköğretim aşamasında zorunlu ve ücretsiz olmalıdır.** Bu eğitim, çocuğun genel kültür seviyesini artırmalı ve eşitlik temelli olmalıdır. **Bu Bildirge'nin en önemli ilkelerinden birisi de çocuk alım-satımını engelleme çabasıdır. Buna göre çocuk, her ne şekilde olursa olsun alım satım konusu olamaz.**

2-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)[13]: 20 Kasım 1989 tarihinde ilan edilmiştir. Sözleşme, 49.madde uyarınca 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ise 11 Aralık 1994'te yayınlanan Resmi Gazete ile birlikte Sözleşme'ye taraf olduğunu tescillemiştir. Sözleşme, dünyadaki hemen hemen bütün ülkeler tarafından onaylanmış ve iç hukuklarında yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme'ye göre **18 yaşını doldurmamış bütün bireyler çocuk sayılmaktadır.** Daha erken yaşta reşit olma hali istisna kabul edilmiştir. Türkiye'de 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu'nda 18 yaşından küçükler, daha erken yaşta ergin olsa bile çocuk kabul edilirler. Bu düzenleme ile iç hukukumuzda çocuk kavramı daha geniş kapsamda ele alınmıştır.[14] Sözleşme'ye taraf olmuş devletler, her çocuğa kendilerinin, anne babalarının ya da yasal temsilcilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal veya başka fikirler ve etnik köken sebebiyle hiçbir çocuğa ayırım yapılamayacağını kabul etmişlerdir.

3-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle İlgili İhtiyari Protokol (2000): Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek olarak sonradan çıkartılmış protokoldür. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 34 ve 35.maddesinde düzenlenen "Taraf devletlerin fuhuş ve pornografi dahil, **çocuğu cinsel sömürü ve suistimalden koruyacaklarını ve çocukların satışa, kaçırmaya ve fuhşa konu olmalarını önlemek amacıyla her türlü çabayı göstermek devletin görevidir.**"[15] Bu maddeleri baz alarak Sözleşme'ye ek olarak hazırlanan ihtiyari protokol 25 Mayıs 2000 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda (BMGK) kabul edilmiştir. Türkiye, 8 Eylül 2000 tarihinde Sözleşme'yi imzalamıştır. 28 Haziran 2002 tarihinde de Sözleşme, iç hukukumuzda yürürlüğe girmiştir.

[12] https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/contents/files/YasalDuzenlemeler/BM_cocuk_Haklari_Bildirisi.pdf, 24.06.2024

[13] <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1-na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>, 26.06.2024

[14] Sevil Lale Kurt, Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması

[15] Sevil Lale Kurt, Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/227835>, 26.06.2024

4-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olma Konusundaki İhtiyari Protokol (2000): Tıpkı çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisine ilişkin olarak düzenlenen ek protokol gibi, çocukların silahlı çatışmalara dahil olması konusundaki protokol de Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek olarak çıkartılmıştır. Ek protokol, Türkiye'de 18 Mart 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

AVRUPA KONSEYİ BÜNYESİNDE İMZALANAN ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1-Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1996)[16]: Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi bünyesinde imzalanan Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 25 Ocak 1996'da Avrupa Konseyi tarafından kabul edildi ve Avrupa Konseyi'ne taraf devletlerin onayına sunuldu. Türkiye ise 9 Haziran 1999 tarihinde Sözleşme'yi imzaladı ve Sözleşme, 1 Şubat 2001 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak iç hukukumuzda yürürlüğe girdi.[17]

Sözleşme, 18 yaşını doldurmamış herkesi çocuk kabul etmektedir. Sözleşme'nin amacı çocukların yüksek çıkarları için, haklarını geliştirmek, çocuklara usule ilişkin haklar tanımak ve bu hakların **çocukların doğrudan ve diğer kişiler veya organlar vasıtasıyla bir adli merci önündeki, kendilerini ilgilendiren davalardan bilgilendirilmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesini kolaylaştırmayı amaçlar.** Bu sözleşme, çocukların yer aldıkları davalarda usule ilişkin haklarını detaylıca ele almıştır. Sözleşme'nin çocuğa usule ilişkin olarak tanıdığı bazı haklar şunlardır:

- Davalarda bilgilendirilme ve dava sırasında görüşünü ifade etme hakkı
- Özel bir temsilci atanmasını isteme hakkı
- Kendi görüşlerini ifade etme hakkı
- Avukat tayini isteme hakkı
- Kendi temsilcisini tayin etme hakkı vs.

2-Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi)[18]: Lanzarote Sözleşmesi de tıpkı Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi gibi Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış ve uygulanan bir sözleşmedir. Sözleşme 25 Ekim 2007'de İspanya'nın Lanzarote Adası'nda imzalanmıştır. Sözleşme'ye Avrupa Konseyi üyesi olmayan, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya, o dönem Avrupa Konseyi üyesi olsa da 2022 yılında Ukrayna'yı işgal etmesi sebebiyle Avrupa Konseyi'nden ihraç edilen Rusya Federasyonu da taraftır. Lanzarote Sözleşmesi, 10 Eylül 2011'de Resmi Gazete'de yayınlanarak iç hukukumuzda da yürürlüğe girmiştir.[19]

[16] <https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat/uamevzuat/cocukhaklarininkullanilmasinailiskin.pdf> 26.06.2024

[17] <https://haberdecocuk.org/mevzuat/uluslararasi-mevzuat/cocuk-haklarinin-kullanilmasina-iliskin-avrupa-sozlesmesi/> 26.06.2024

[18] <https://rm.coe.int/168046e1de> 26.06.2024

[19] <https://bianet.org/haber/lanzarote-sozlesmesi-nedir-hangi-maddeleri-kapsiyor-267094> 26.06.2024

Lanzarote Sözleşmesi, çocukların cinsel sömürüye maruz kalmasını ve cinsel istismar konusu olmalarını engellemeyi amaçlamaktadır. Ayriyeten taraf devletler, çocuk pornografisi ve fuhşunu yasaklamak durumundadır. Taraf devletler, önleyici-koruyucu ceza hukuku alanında mevzuatlarında değişikliğe giderek Sözleşme'nin esaslarını yerine getirmelidir. Aktardığımız üzere uluslararası hukukta da çocukların korunma, gelişim, hukuka erişim, eğitim, silahlı çatışmalarda bulunmaması, istismar ve fuhuştan korunması devletlerce kabul edilmiştir. Türkiye'nin de tarafı olduğu bu sözleşmeler, çocukların korunmasına yönelik kolektif kabulleri ortaya koymak açısından önemlidir.

BİR GÖRDÜM BİN KÖRDÜM

İnsancıl hukuk, hümanizm, çocuk hakları gibi kavramların hayat bulamadığı şu tarihlerde bu yazımda evrensel kural olarak kabul edilmiş olan değerlerin nasıl ezilip geçildiği hususuna değineceğim.

Temelde hümanizmi ele alalım. Hümanizm, insandaki temel özelliklerin geliştirilmesini amaç edinen zihni ve felsefi bir akım olarak son yüzyılda ortaya atılmış bir fikirdir. Yani günümüzde sıkça kullanılan insan sevgisi ile pek bir alakası yoktur. Hatta Türkçe karşılığına bakıldığında insancılık ya da insan merkezcilik olarak çevrilir. Peki bu son yıllarda gündemden düşmeyen herkesin dilinde olan hümanizm gerçekte ne için var oldu? Hümanizm açıkça tanrı merkezçiliğine karşı sekülerizm ile bağlantılı olarak ortaya çıktı. Yani insan sevgisinden çok insan faydası esasını ön plana çıkardı. Peki Avrupa'nın çoğu bildirisinde üstünde durduğu bu konu çocuk hakları açısından ne ifade ediyor? Çocuk hakları insancıl hukuk gereği korunan bir haktır ve insancıl hukuk da temelini insan faydası yani hümanizm üzerinde kurmuştur. Gelgelelim günümüzde sadece kavram olarak yer alan insancıl hukuk aslında nedir ve koruduğu haklar nedir?

İnsancıl hukuk en genel tanımıyla, hem uluslararası hem de uluslararası olmayan nitelikte, silahlı çatışmalardan kaynaklanan insani sorunları düzenlemeye yönelik oluşturulmuş hukuktur. Bunun amacı savaş gibi olaylarda masum sivil halkın can ve mal güvenliğini sağlamaktır. Bu kavram özellikle İkinci Dünya Savaşı sonunda önem kazanmıştır. Gerek savaş sırasında yapılan saldırılar soykırım olarak nitelendirilecek ve insanları yerinden malından edecek gerekse savaş sonrasında ortaya çıkan büyük yıkım ve kıyımlar insancıl hukukun gerekliliğini ortaya koyacaktır. İnsancıl hukuk esası itibariyle silahlı çatışmalarda sivil halkı korumaya yönelik olsa da maalesef günümüzde bunun aksi hadiseler cereyan ediyor.

Cenevre Sözleşmesi ve Roma Statüsü'nü incelediğimde acı verici bir gerçek ile karşılaştım. Açıkça savaş suçu olacak olan ihlaller sıralanmıştı vedevam eden İsrail ve Filistin olaylarında İsrail statüye uymak istercesine tüm savaş suçlarını işlemiş ve kendini dünyaya mağdur olarak göstermişti. Bu ihlaller şunlardır:

- Sivil nüfusa ya da saldırılarda doğrudan yer almayan bireysel sivillere karşı kasten saldırı yöneltmek,
- Sivil hedeflere, yani askeri olmayan hedeflere karşı kasten saldırı yöneltmek,
- Uluslararası silahlı çatışma hukuku uyarınca sivillere ya da sivil hedeflere tanınan korumaya hak kazanmış olmaları koşuluyla, Birleşmiş Milletler Şartı uyarınca insancıl yardım ya da barış gücü operasyonuna katılan personel, tesisat, malzeme, birimler ya da araçlara karşı kasten saldırı yöneltmek,

- Savunmasız olan ve askeri hedef olmayan şehir, köy, yerleşim yeri birimi veya binalara her ne suretle olursa olsun saldırmak veya bunları bombalamak,
- Silahını bırakmış olan ve artık savunma aracı olmayıp kendi rızasıyla teslim olmuş bir savaşanı öldürmek veya yaralamak,
- Bir ateşkes bayrağının veya düşmanın ya da Birleşmiş Milletler bayrağının veya askeri işaretlerinin ve üniformasının ya da Cenevre Sözleşmelerindeki ayırt edici amblemlerin ölüm ya da ciddi kişisel zararlar sonuçlanan biçimde uygunsuz kullanımı,
- İşgalci kuvvetler tarafından kendi sivil halkının doğrudan ya da dolaylı olarak işgal ettiği topraklara nakli veya işgal edilen ülkenin nüfusunun tümünün ya da bir kısmının bu ülke dahilinde ya da dışına nakli ya da tehciri,
- Askeri hedef olmamaları koşuluyla dine, eğitime, sanata, bilime veya insani amaçlara özgülenmiş binalara tarihi anıtlara hastanelere ve hasta ile yaralıların toplandığı yerlere kasten saldırı yöneltmek,
- Düşman ulus ya da orduya bağlı bireylerin haince öldürölmesi veya yaralanması,
- Merhamet gösterilmeyeceğini ilan etme,
- Saldırı sonucu ele geçirilmiş olsa bile bir kenti ya da yeri yağmalama,
- Zehir veya zehirli silahların kullanılması,
- Boğucu, zehirli veya diğer gazlar ile benzeri sıvı, malzeme veya cihazlar kullanılması,
- Gereksiz yaralanmaya veya ıstıraba yol açan veya 121 ve 123. maddeler hükümlerine uygun olarak bu Statü'ye

bir ek şeklinde dahil edilmesi ve geniş yasaklamaya tabi olması halinde, kendiliğinden ve ayırım yapmadan uluslararası savaş hukuku ihlalleri oluşturan silah, mermi, malzeme veya savaş yöntemleri kullanılması,

- İnsan onuruna hakaret eder nitelikte, özellikle aşağılayıcı ve küçük düşürücü davranışlar
- 7. maddenin 2(f) paragrafında tanımlandığı gibi ırza geçme, cinsel köleleştirme, fahişeliğe zorlama, hamileliğe zorlama, kısırlaştırmaya zorlama veya Cenevre Sözleşmelerini ciddi şekilde ihlal eden diğer cinsel şiddet çeşitlerine başvurulması,
- Belli noktaları, alanları veya askeri güçleri askeri operasyonlardan muaf tutmak için, bir sivilin veya diğer korunmuş bir kimsenin varlığının kullanılması,
- Uluslararası hukuka uygun bir şekilde, Cenevre Sözleşmeleri'nin ayırt edici amblemlerini kullanan binalara, malzemeye, sağlık ve ulaşım birimlerine kasten saldırı düzenlenmesi,
- Cenevre Sözleşmeleri ile sağlanan yardım malzemelerini bilerek engelleme dahil olmak üzere, yaşamları için vazgeçilmez maddelerden mahrum etmek suretiyle sivillerin aç bırakılmasının, bir savaş yöntemi olarak kullanılması,
- **15 yaşımdan küçük çocukların ulusal silahlı kuvvetlere çağırılması, askere alınması veya çatışmalarda aktif olarak kullanılması.**

Bu maddelerin hepsine yer vermemin sebebi tüm bu maddelerin bilinçli bir şekilde ihlal edildiğini gözler önüne sermektir. Başta bu maddeleri incelerken gerek İsrail gerekse Çin hükümetinin bu maddelere uymak istercesine hareket ettiği fikrine kapıldım ve süreci incelediğimde bu kanaatimin doğru olduğunu ve hatta daha da ileriye gidildiğini gördüm.

Filistin ve Doğu Türkistan ile Ukrayna bana göre Avrupa tarafından bilinçli bir ayrıma tabi tutuluyor. Şüphe yok ki Avrupa çıkarları söz konusu olduğunda sivil halkı korumaya alır çünkü Rusya Ukrayna'da hastane saldırısı gerçekleştirdiğinde Avrupa gerekirse asker çıkartacağını bildirmiş Rusya'ya karşı ciddi bir cephe almıştı lakin aynı durum İsrail ve Filistin arasında vuku bulduğunda Avrupa bir şey görmemiş bir şey işitmemiş gibi davranmıştı. İsrail işgalci güçleri statüde açıkça belirtilen işgal hareketini gerçekleştirmiş ancak dünyaya insancıl hukukun temelini attığını ileri süren Avrupa ve Amerika bunun İsrail'in temel bir hakkı olduğunu ileri sürmüştü.

Dünya basını işgalci güçlerin yanındayken Filistin sesini duyurmak için her geçen gün küçülüp yok oluyor.

“

*Statüye göre 15 yaşın altındaki çocukların savaşmak için orduya çağrılmayacağı yer alırken İsrail 15 yaşın altındaki çocukları göz altına alıp işkence ediyor. **8 yaşındaki bir çocuğun devletin geleceği için tehlike yarattığından bahisle İsrail güçleri tarafından öldürüldüğü bir dünyada çocuk hakları konusunda konuşmak pek bir şey ifade etmiyor.***

”

Aynı olayları Çin hükümetinde de görüyoruz. Çin hükümeti bilinçli bir şekilde Doğu Türkistan'daki çocukları Çince bilmeye konuşmaya zorlamakta ve hatta kadınlara tecavüz edilerek ırklarına son vermek istemekte ve bu da çoğu tanık anlatımıyla da dünyaya bildirilmiştir durumdadır ancak yine bir sonuç alınamamıştır. Nitekim Çin'in eylemlerine karşı ortak bir bildiri yayınlanmış ancak sadece belli ülkeler imzalamış ve bunun soykırım olduğunu kabul etmiştir.

Çok uzağa gitmeden bizim ülkemiz de bu bildiriye imzalamamıştır. Oysa söz konusu olan bir milletin yok edilmeye çalışılmasıydı. Avrupa'nın tüm bu olaylara göz yummasının kendilerince sebebi statüye üye olmayan ülkelerce işlenmiş olmasıdır.

Bir yandan ise Avrupa'dan daha etkili ve vahim olan şudur ki veto yetkisi olan Amerika'nın çıkarları dolayısıyla gidecek yardımı ya da bu durumun soykırım olarak kabul edilmesi durumunun önüne geçmesidir. Oysa statüde ayrıntılı olarak yardımların statü koruması ve BM'in koruması altında olduğunu ve bunlara karşı yapılan saldırının veya engellenmenin savaş suçu olduğu belirtilmiş ancak İsrail statüye uymak istercesine savaş suçlarını birer birer işlemiştir. Özellikle statüde sivil halkın korunması gerektiği sivil halka karşı saldırı yapılamayacağı ayrıca sivil halkın sığınmış olduğu alanlara askeri müdahalede bulunulamayacağı ayrı ayrı sayılarak belirtilmiştir. Ancak İsrail statüde sayılan hastaneye, sığınılan alana, dini yerlere saldırmış ve sonucunda içlerinde çoğunluğu çocuk olan pek çok sivil ölümüne sebep vermiştir.

Ayrıca statüde belirtilen bir husus da merhamet edilemeyeceğini ilan etmedir. Bu belki de savaş suçları arasında en vahim olanıdır nitekim İsrail Filistin halkını yok edilmesi gereken ve bunu gerekirse aç bırakarak gerekirse çocuklara yönelik işkence ve öldürme fiilleriyle yapmaya çalışmaktadır.

12 yaşındaki bir çocuğun gerek Türk ceza kanunlarında gerekse de dünya ülkelerinde fiil ehliyeti bile yokken bu çocuk İsrail için mutlak ve yok edilmesi gereken bir suçlu konumundadır. (Yalnızca var olduğu için)

Bunun daha da korkutucu yanı İsrail işgalci kuvvetlerinin halkı ile birlikte bu saldırıları gerçekleştirmesidir. Yakın zamanda Filistin halkı için Gazze'ye gönderilmek üzere olan ve yardım kuruluşu amblemi olan yiyecek ve malzeme taşıyan araçlara İsrail sivil halkından insanlar (şüpheli) saldırmış ve bu yardımı engellemek istemiştir. Hatta pek çok sosyal medya platformunda Filistin halkının ihtiyaç duyduğu su ve yiyeceklerin kendilerinde bolca olduğunu gösterip alay eden İsrail vatandaşları ayrıca duydukları kini de açıkça dile getirmişlerdir. Oysa çok uzağa gitmeden 1900'lü yılların başına gittiğimizde böyle bir devletin olmadığı 2. Dünya Savaşı sonrasında Hitler'den kaçan bu grubun şimdilerde kendilerine yapılanları misliyle masum bir başka halka yaptıkları görülüyor.

Açıkçası **dünyanın kabul ettiği bu suskunluk soykırım suçuna yardım etmedir.** Çünkü Ukrayna'da bebekler ölüyor diye veryansın eden Avrupa ve Amerika, Filistin'de özellikle hedef gösterilip öldürülen bebekler ve çocuklar hakkında bunun savaşın bir parçası olduğunu düşünceleri açıkça soykırım suçuna yardımdır.

Burda dikkatinizi çekmeye çalıştığım şey bu çifte standart ve ilkesizlik. İsrail'in dünyanın en büyük para kaynağı olması, Çin'in Asya'daki baskın gücü ve Rusya ile olan bağları ile birlikte güç sahibi olması ve Rusya'nın askeri ve nükleer gücü olması dünya devletleri için yapılan savaş suçlarını ve çocuk hakları ihlallerini görmezden gelme sebebi olarak düşünülebilir.

Tüm bu savaşlar ve saldırılar düşünüldüğünde gelecekteki savaş ve saldırılar için birer ön gösterim gibi geliyor

Çünkü insan soyunun doyumsuzluğu kendi sonunu getirecek ve yok etmeye çalıştığı kimseler tarafından yok olacaktır. Şu an sahip olunan üstünlük ile savaş suçu oluşturan tüm fiilleri kendilerine hak gören kimseler ve onların destekçileri bir gün kendilerine karşı bu fiiller yapıldığında mağduru oynayacaktır. Nitekim şu an

gerçek mağdurlar Avrupa'nın oyuncağı haline gelmiş bir yönetim yüzünden savaşmak ve ölmek zorunda kalan Ukrayna halkıdır, Çin hükümetinin baskıcı rejimi ile dini,dili ve hatta soyu değiştirilmek istenen Doğu Türkistan halkıdır, İsrail işgalci güçleri tarafından yerinden yurdundan edilen gittikçe kapana kısıldıkları Gazze'de dünya tarafından görmezden gelinen Filistin halkıdır.

Savaş durumunun en masum mağdurları da çocuklardır. **Kimisi ölen anne ve babası yerine kardeşine bakan küçük yetişkinler, kimisi organlarını kaybetmiş ama hala ısrarla yaşama tutunan minik bedenler kimisi ne olduğunu unutturmaya çalışan hükümete karşı yüksek sesle kim olduğunu haykırmakta olan cesur gençler.**

Çocuk haklarının sadece taslakta var olduğu gerçek hayatta ancak çıkarlar söz konusu olduğunda savunulduğu şu çağlarda yaşamak insanı insan olmaktan utandırıyor.

Bir an önce bu savaşların ve saldırıların son bulmasını umuyor ve çocukların katledilmediği aksine hayatı dolu dolu yaşadığı bir gelecek diliyorum.

Çocuk İşçiliğinin Boyutu ve Sosyal Koruma Düzenlemelerinin Fotoğrafı

Ülkemizde ve dünyada son yıllarda olumlu anlamda gelişmeler kaydedilmekle beraber çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliği hala önemli birer sorun olarak yerini korumaktadır, bu sebeple de özellikle çocuk hakları ele alınması gereken konuların başında gelir.

İlk olarak çocuk yoksulluğunu ele alacak olursak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuklara tanınan haklardan bahsetmemiz gerekecektir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi madde 6'da düzenlenen "taraf devletlerin çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için azami çabayı göstermesi gerekliliği", madde 18'de "çocuğun yetiştirilmesi konusunda ebeveynlerine ve devlete düşen sorumluluklar", madde 19'da "çocuğun ihmal ve istismarı halinde alınması gereken önlemler", madde 24'de "çocuğun sağlıklı gelişimi ve en iyi sağlık düzeyine ulaşabilmesi için taraf devletlerin yapması gerekenler" gibi hakların yanında daha pek çok hak tanınmaktadır.[1]

Bu haklar ve özgürlüklere ilişkin düzenlemelerden yola çıkarak UNİCEF 2005 yılında bir çocuk yoksulluğu tanımı yapmıştır.

Çocuk yoksulluğu: çocukların haklarını engelleyen, toplumda eşit bireyler olarak yaşamlarındaki potansiyellerini kısıtlayan bir durum ve aynı zamanda çocukların büyümeleri, gelişmeleri, hayatta kalmaları için ihtiyaç duydukları maddi ve manevi herhangi bir kanyaktan yararlanamamaları şeklinde tanımlanmaktadır. UNICEF'in 2001 tarihli raporunda ise *yoksulluk aile bağlamında değerlendirilerek, yoksulluktan en çok etkilenen aile bireyinin çocuklar olduğundan bahsedilmiştir.[2]*

Çocuk işçiliği konusunda ise sözleşme hükümleri yanı sıra çeşitli ek protokoller bulunmaktadır. Bu protokollerden bazıları "Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolü" ve "Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaması Konusundaki İhtiyari Protokol"dür.

Çocuk işçiliği nedir dediğimizde ise ILO **çocukları yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltten, fiziksel ve zihinsel gelişimleri açısından zararlı işler olarak tanımlar.** *Çocuk işçiliği çocukları köleleştirip, onları ailelerinden ve anayasal bir hak olarak düzenlenen eğitimden uzaklaştıran bir olgudur. Çocuk işçiliği çocuğun cinsel amaçlarla kullanımı, ağır sanayi faaliyetlerinde çocuk işçi kullanımında da dahil pek çok unsuru barındırmaktadır ve mücadele edilmesi gereken çocuk hakları ihlallerinin başında gelir.[3]*

Çocuk işçiliği esasen çocuk yoksulluğunun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasında çocuk yoksulluğu ile mücadele etmek ve tüm çocuklara eşit imkanlar ve olanaklar sağlanması oldukça önemlidir.

Şüphesiz toplumdaki en savunmasız grupların başında çocuklar gelmektedir. Bu sebeple çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliği sadece aileler veya devletlerin inisiyatifine bırakılamayacak kadar önemli konulardır. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların da çocuk yoksulluğu ile mücadele konusunda önemli rolü bulunmaktadır. Bu anlamda Birleşmiş Milletlerin yaptığı uygulamaları inceleyecek olursak ilk olarak Birleşmiş Milletler tarafından 20 Kasım 1989'da kabul edilen ve 2 Eylül 1990 da yürürlüğe giren "Çocuk Hakları Sözleşmesi"nden bahsetmek gerekir. Sözleşme'de taraf devletlerin çocuk yoksulluğu ve işçiliğini engellemek adına yapacağı düzenlemeler ve alacağı önlemlerden bahsedilir. Ayrıca taraf devletlerin iç hukukunda yer alan uygulamalarını da Sözleşme'ye uyumlu olarak düzenlenmesi gerektiği madde 4'te yer almaktadır. Sözleşme'nin uygulanmasını denetleyebilme amacıyla 44. maddede **"Taraf devletlerin Sözleşme'nin denetim organı olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne dönemsel ulusal rapor sunma zorunluluğu düzenlenmiştir."** Tüm bu düzenlemeler yaptırım gücünü arttırma ve ilgili hükümlerin uygulamasının sağlanması içindir.

Türkiye Sözleşme'yi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde taraf olmuştur. İç hukukta uygulamaların takip edilmesi ve anlaşma hükümlerinin uygulanmasından denetimi amacıyla 11 Ocak 1995 tarihli başbakanlık genelgesi ile Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin gerekli hükümleri uyarınca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü sorumlu olarak belirlenmiştir.[4] Günümüzde *ise sözleşme hükümlerinin uygulanmasının izlenmesi konusunda sorumlu kuruluş Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kuruludur.*

[2] KINACI,Ş. Çocuk Yoksulluğu. *Journal of Social Sciences and Humanities*,s.81-86

[3] Uluslararası Çalışma Örgütü "Çocuk işçiliği". Erişim: 22.06.2024. www.ilo.org

[4] Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı "Çocuk Hakları Konusunda Türkiye'de Yapılan Çalışmalar". Erişim:22.06.2024, www.mfa.gov.tr

Bu yaptırımlar ile uygulamaların çocuk yoksulluğu ve çocuk işsizliği ile mücadelede ne kadar etkili olduğunun göstergesi sayısal verilerdir. Sayısal veriler ışığında

“

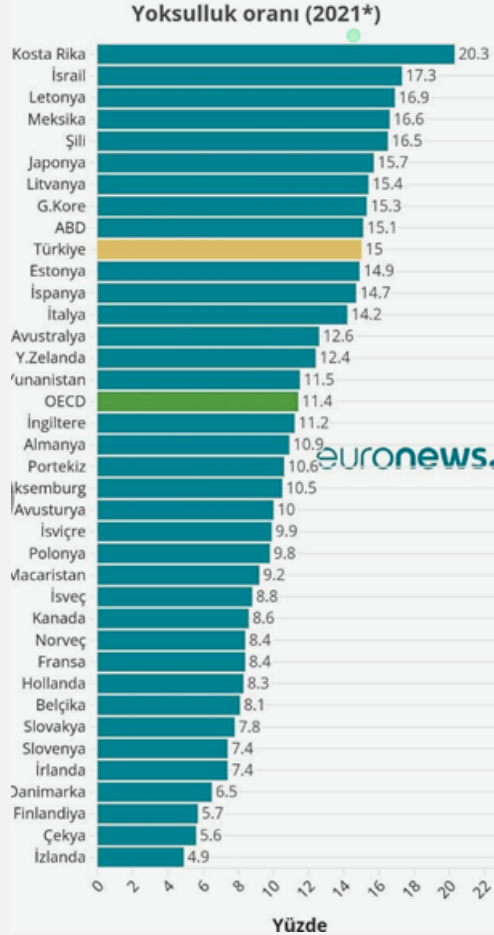
çocuk yoksulluğu ve çocuk işsizliği tablosunda UNICEF ve OECD verilerine göre 2019-2021 yılları arasında Türkiye diğer üye ülkeler arasında çocuk yoksulluğunun en yüksek olduğu 2. ülkedir ancak toplam nüfusa bakıldığında ise oransal olarak ABD ve Japonya daha yüksek oranda genel yoksulluğa sahiptir.

”

Yoksulluk oranı kavramı yoksulluk sınırı altında yaşayan kişileri ifade eder, çocuk yoksulluğu verileri ise 0-17 yaş arasını kapsamaktadır.

OECD in 2021 yılı ve uzun süreli verileri ışığında %27,4 ile Kosta Rika en yüksek çocuk yoksulluğu oranına sahip ülke iken; %2,4 lük oran ile çocuk yoksulluğunun en düşük olduğu ülke Finlandiya'dır.[5]

2024 yılı çocuk yoksulluğu verilerine göre ise Türkiye'de çocuk yoksulluğu %31,3'e yükselmiştir.

[5] Euronews, "Türkiye'de Çocukların Yüze 22'si Yoksulluk İçinde Büyüyor". Erişim:23.06.2024, <https://tr.euronews.com/2022/11/cocuklarin-yuzde-22si-yoksulluk-icinde-buyuyor-turkiye-oecd-ikincisi#:~:text=y%C3%BCzde%2012%2C4-.T%C3%BCrkiye%20%C3%A7ocuklarda%20yoksullu%C4%9Fun%20en%20y%C3%BCu%20%C3%BCkelerden%20birisi,.en%20y%C3%BCksek%20oldu%C4%9Fu%20ikinci%20%C3%BClke>.

Çocuk işçiliği ile ilgili veriler incelendiğinde ise ILO verilerine göre dünyada toplam

160 milyon çocuk işçi vardır, yani her 10 çocuktan 1'i dünya genelinde çocuk işçidir.

ILO ve UNICEF tarafından hazırlanan 10 Haziran 2021 tarihli rapora göre çocuk işçi olarak çalışan çocukların sayısı son dört yılda 8,4 milyon artmış ve 160 milyon olmuştur. Raporda yer alan bir diğer endişe verici husus 5 ila 11 yaş arası çocuk işçilerin sayısında önemli bir artış olmasıdır. [6] 2024 yılında Türkiye'de çıraklar ile birlikte çocuk işçi sayısı ise 1 milyon 312 bindir.

Son tahlilde **ulusal ve uluslararası anlamda çocuk işçiliği ve çocuk yoksulluğu ile mücadele etmek adına yapılan düzenlemeler kapsamlı ve yerindedir ancak bu düzenlemelerin uygulanmasındaki eksiklikler çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliği verilerinin her geçen yıl artmasıyla göze çarpmaktadır.** İlgili düzenlemeler daha sert yaptırımlara bağlanmalı ve bu düzenlemelerin uygulanması daha sıkı şekilde denetlenmelidir çünkü çocuklar toplumdaki en savunmasız gruptandır ve çocuklar sahip oldukları hakları savunabilme konusunda onları koruma ve gözetme yükümlülüğü olan yetişkinler gibi ehliyet sahibi değildirler. Ayrıca yapılan tüm bu düzenlemeler hiç şüphesiz savaş, insan hakları ihlalleri ve kaosu olmadığı bir ortamda anlamlı olacak ve kendilerine uygulanma şansı bulacaklardır. Bu sebeple çocukların haklarının korunmasındaki en büyük rolgeçmişin çocukları günümüzün yetişkinlerine aittir. Çocukların eşit haklara sahip olduğu ve haklarını kullanabildiği bir dünya için tüm uluslar ve uluslararası kuruluşların rolü büyük öneme sahiptir.

Çocukların özgürce yaşadığı, büyüdüğü, eğitim aldığı bir dünya tüm yetişkinlerin çocuklara borcudur.

